

UZASADNIENIE

Projektowane rozporządzenie wprowadza zmiany w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 kwietnia 2019 r. w sprawie stypendiów ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dla studentów i wybitnych młodych naukowców (Dz. U. z 2021 r. poz. 725), zwanym dalej „nowelizowanym rozporządzeniem”, wydawanym na podstawie art. 363 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 i 619), zwanej dalej „ustawą”.

Dwuletni okres obowiązywania nowelizowanego rozporządzenia zaowocował wnioskami o zasadności modyfikacji obowiązujących unormowań przede wszystkim w celu podniesienia prestiżu stypendiów ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, zwanego dalej „ministrem”, i usprawnienia przebiegu postępowań dotyczących ich przyznawania. Warto też wskazać, że o wprowadzenie zmian w nowelizowanym rozporządzeniu postulowali członkowie zespołu doradczego ministra, który bierze udział w procesie oceny wniosków o przyznanie stypendiów ministra dla studentów i wybitnych młodych naukowców. Zespół ten reprezentuje środowisko akademickie i naukowe, a w jego skład wchodzi przedstawiciele Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Komitetu Polityki Naukowej, Komisji Ewaluacji Nauki oraz Akademii Młodych Uczonych. Członkowie zespołu wskazali na potrzebę doprecyzowania sposobu dokumentowania znaczących osiągnięć przedstawianych we wnioskach o przyznanie stypendiów oraz wprowadzenia zmian w katalogu tych osiągnięć i niektórych kryteriów ich oceny, tak aby osiągnięcia najbardziej prestiżowe mogły być najwyżej punktowane.

Projektowane rozporządzenie przewiduje następujące zmiany:

- 1) w § 2 w pkt 4 nowelizowanego rozporządzenia proponuje się zmianę, zgodnie z którą za znaczące osiągnięcie naukowe studenta będzie uznawane samodzielne wygłoszenie referatu naukowego dotyczącego badań naukowych o wysokim poziomie innowacyjności, którego student jest nie tylko autorem, ale także współautorem. W dotychczasowej praktyce wielokrotnie okazywało się, że wygłoszone przez studentów referaty o dużej wartości naukowej posiadały w opisie również współautorów badań naukowych, których dotyczył referat. W konsekwencji taki referat, jako osiągnięcie niesamodzielne, z przyczyn formalnych nie podlegał ocenie;

- 2) w § 3 w pkt 6 nowelizowanego rozporządzenia proponuje się regulację, zgodnie z którą za znaczące osiągnięcie artystyczne studenta będzie uznawane autorstwo dzieła plastycznego lub architektonicznego zaprezentowanego na zbiorowej wystawie zorganizowanej przez instytucję kultury o wysokim prestiżu lub w przestrzeni publicznej. Proponowana zmiana ma na celu uwypuklenie, że w przepisie jest mowa o wystawach zbiorowych – w odróżnieniu od § 3 pkt 7 nowelizowanego rozporządzenia, zgodnie z którym są wskazywane wystawy indywidualne;
- 3) w § 5 w ust. 1 nowelizowanego rozporządzenia:
 - a) w pkt 7 proponuje się usunięcie z katalogu znaczących osiągnięć w działalności naukowej młodego naukowca zagranicznej wizyty studyjnej, a w przypadku osób, które ukończyły studia doktoranckie za granicą – stażu lub wizyty studyjnej w Polsce, oraz doprecyzowanie, że znaczącym osiągnięciem w działalności naukowej młodego naukowca jest odbycie zagranicznego stażu trwającego co najmniej 3 miesiące w podmiocie o wysokim prestiżu. W ocenie projektodawcy odbycie kilkudniowej wizyty studyjnej samo w sobie nie stanowi jeszcze znaczącego osiągnięcia w działalności naukowej, jeżeli nie ma wymiernych efektów takiego wyjazdu (np. w postaci publikacji, referatów, wdrożeń),
 - b) proponuje się usunięcie z katalogu znaczących osiągnięć w działalności naukowej młodego naukowca stałej współpracy z prestiżową zagraniczną uczelnią lub zagraniczną instytucją naukową, w formie innej niż wymieniona w § 5 ust. 1 pkt 7 i 8 nowelizowanego rozporządzenia. W ocenie projektodawcy taka współpraca nie powinna być traktowana jako znaczące osiągnięcie brane pod uwagę w procesie oceny wniosków o przyznanie stypendium ministra, gdyż charakter prowadzonej działalności naukowej, w której duży nacisk kładzie się na umiędzynarodowienie powoduje, że współpraca z zagraniczną instytucją naukową jest standardowym etapem kariery naukowej. Należy przy tym odnotować, że w poprzednich latach tego rodzaju osiągnięcia nie były wysoko punktowane, i w konsekwencji nie wpływały w istotny sposób na rozstrzygnięcie w sprawie przyznania stypendium,
 - c) w pkt 11 proponuje się doprecyzowanie rodzaju znaczącego osiągnięcia w zakresie twórczości artystycznej przez wskazanie, że chodzi o autorstwo, współautorstwo lub wykonanie dzieła artystycznego, stanowiącego znaczący wkład w rozwój kultury i sztuki, które zostało zaprezentowane na przeglądzie, festiwalu, koncercie lub wystawie, w obiegu kinowym lub telewizyjnym albo w przestrzeni publicznej.

Dodatkowo proponuje się rezygnację z dotychczas występującego w przepisie rozróżnienia dzieł artystycznych na dzieła materialne i niematerialne, gdyż w zakresie pojęcia dzieła artystycznego mieszczą się obie te kategorie.

Należy wyjaśnić, że w ocenie projektodawcy samo działanie twórcze w sztuce – które dotychczas znajdowało się w katalogu osiągnięć w działalności naukowej młodego naukowca – bez wyraźnego wskazania na wymóg upublicznienia wyników twórczości artystycznej, nie powinno stanowić podstawy przyznania stypendium ministra. Doprecyzowanie omawianego osiągnięcia przez wskazanie, że dzieło artystyczne powinno mieć znaczący wkład w rozwój kultury i sztuki spowoduje, że stypendia ministra będą przyznawane jedynie za osiągnięcia o najwyższej wartości artystycznej, potwierdzonej prezentacją w prestiżowych miejscach;

- 4) w § 6 nowelizowanego rozporządzenia proponuje się zmianę sposobu dokumentowania znaczących osiągnięć studentów i młodych naukowców, przedstawianych we wnioskach o przyznanie stypendiów ministra. W tym zakresie przewidziane w projektowanym rozporządzeniu zmiany mają na celu ułatwienie osobom oceniającym wnioski dokonywania pełnych ustaleń faktycznych, co jest niezbędne dla realizacji wymogów formalnych przewidzianych w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735), przy jednoczesnym zachowaniu minimalizmu biurokracji i nieobciążania wnioskodawców nadmiernymi obowiązkami. Dokumentowanie znaczących osiągnięć w dalszym ciągu będzie opierało się przede wszystkim na oświadczeniach studentów albo młodych naukowców, z tym że rozszerzony zostanie zakres informacji nimi objętych. Proponuje się również aby do wniosku o przyznanie stypendium były dołączane dokumenty, które dotychczas składano jedynie dobrowolnie – np. regulaminy i wyniki konkursów, fragmenty publikacji, programy konferencji. W dotychczasowej praktyce dokumenty te wydatnie przyczyniały się do efektywnej oceny określonych osiągnięć w związku z czym uznano, że zasadne jest sformułowanie wymogu dotyczącego ich obligatoryjnego przedkładania wraz z wnioskiem;
- 5) w § 10 ust. 2 nowelizowanego rozporządzenia proponuje się dostosowanie kryteriów uwzględnianych przy ocenie merytorycznej wniosków o przyznanie stypendiów ministra dla studentów do zmian wprowadzanych w § 2 i § 3, w tym dostosowanie terminologii kryteriów, tak aby precyzyjniej odzwierciedlały prestiżowy charakter poszczególnych osiągnięć. W przypadku nagród uzyskanych w konkursach o zasięgu międzynarodowym

proponuje się uwzględnianie w ramach oceny tego osiągnięcia sposobu wyłaniania laureatów konkursu. Istotne jest bowiem rozróżnienie czy nagroda została uzyskana za zajęcie czołowego miejsca w klasyfikacji generalnej konkursu, czy za zajęcie miejsca na poszczególnych etapach tego konkursu. Przewiduje się, że w procesie oceny danego osiągnięcia będzie brane pod uwagę również to czy regulamin konkursu przewiduje tworzenie rankingu uczestników, czy też nagrody są przyznawane laureatom, bez określania miejsc w klasyfikacji;

6) w § 11 nowelizowanego rozporządzenia:

- a) w ust. 3 proponuje się ujednoczenie katalogu kryteriów uwzględnianych przy ocenie merytorycznej wniosków o przyznanie stypendiów dla młodych naukowców i dostosowanie jego treści do zmian wprowadzanych w § 5 nowelizowanego rozporządzenia. W tym celu przewiduje się zniesienie podziału kryteriów oceny osiągnięć w działalności naukowej obejmującej badania naukowe i prace rozwojowe oraz twórczość artystyczną (obecne pkt 1 i 2 w § 11 ust. 3 nowelizowanego rozporządzenia). Proponowane zmiany terminologiczne mają z kolei na celu zapewnienie większej precyzji kryteriów uwzględnianych w procesie oceny składanych wniosków. Ponadto proponuje się uzupełnienie omawianego przepisu o dodatkowe kryterium, zgodnie z którym przy ocenie merytorycznej wniosków o przyznanie stypendiów dla młodych naukowców będzie uwzględniane znaczenie osiągnięć w działalności naukowej dla rozwoju dyscyplin naukowych związanych z prowadzonymi badaniami naukowymi lub pracami rozwojowymi albo znaczenie osiągnięć w zakresie twórczości artystycznej dla rozwoju kultury i sztuki. Wcześniej kryterium znaczenia poszczególnych osiągnięć dla rozwoju odpowiednio dyscyplin naukowych lub dla rozwoju kultury i sztuki było rozproszone w katalogu kryteriów zamieszczonym w § 11 nowelizowanego rozporządzenia,
- b) w ust. 4 w pkt 2 proponuje się ograniczenie liczby osiągnięć w zakresie twórczości artystycznej, które mogą być wskazane we wniosku o przyznanie stypendium dla młodego naukowca do 20. Należy wskazać, że w obecnym stanie prawnym tego rodzaju osiągnięcia mogły być wskazywane bez ograniczeń. Rozwiązanie to nie korespondowało z limitem określonym dla osiągnięć w działalności naukowej w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych i generowało problemy praktyczne związane z ocenianiem takich osiągnięć. Proponowany limit omawianych osiągnięć

będzie zbieżny z łączną wartością limitów określonych dla osiągnięć w działalności naukowej w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych.

Ponadto w lit. b w § 11 ust. 4 pkt 2 proponuje się dostosowanie zakresu odesłań w związku z omówionym wyżej uchYLENIEM pkt 10 w § 5 ust. 1 nowelizowanego rozporządzenia,

- c) proponuje się dodanie ust. 4a, zgodnie z którym przy ocenie merytorycznej wniosków o przyznanie stypendiów dla młodych naukowców będą brane pod uwagę osiągnięcia dotyczące autorstwa, współautorstwa lub wykonania dzieła artystycznego, stanowiącego znaczący wkład w rozwój kultury i sztuki, które zostało zaprezentowane na przeglądzie, festiwalu, koncercie lub wystawie, w obiegu kinowym lub telewizyjnym albo w przestrzeni publicznej, jedynie w przypadku gdy we wniosku wskazano dziedzinę sztuki jako dziedzinę wiodącą, w której młody naukowiec prowadzi działalność naukową w zakresie twórczości artystycznej.

Należy wyjaśnić, że w dotychczasowej praktyce zdarzało się, że we wnioskach o przyznanie stypendiów dla młodych naukowców prowadzących działalność naukową obejmującą badania naukowe i prace rozwojowe wskazywano – jako osiągnięcia niezwiązane z prowadzoną działalnością – również aktywności hobbystyczne (np. pisanie powieści, występy muzyczne, fotografię amatorską). W ocenie projektodawcy nie jest zasadne, aby tego rodzaju aktywność była uznawana za osiągnięcia brane pod uwagę przy ocenie wniosków o przyznanie stypendiów dla młodych naukowców. Trudno, aby w takich przypadkach prezentowana aktywność artystyczna stanowiła podstawę przyznania stypendium ministra;

- 7) w § 14 nowelizowanego rozporządzenia proponuje się zmniejszenie minimalnej liczby stypendiów przyznawanych młodym naukowcom będących doktorantami z 50 do 30. Należy wyjaśnić, że wyniki oceny wniosków o przyznanie stypendiów dla młodych naukowców wskazują, że średnia liczba punktów uzyskiwanych przez młodych naukowców będących doktorantami jest wyraźnie mniejsza od średniej liczby punktów uzyskiwanych przez młodych naukowców posiadających stopień doktora. Powyższe, w kontekście ogólnego limitu 230 stypendiów dla młodych naukowców, oznacza konieczność wyznaczania dwóch progów punktowych na liście rankingowej, których przekroczenie przez młodego naukowca warunkuje przyznanie mu stypendium. Obecne rozwiązania prowadzą w konsekwencji do przypadków odmowy przyznania stypendiów kilkunastu młodym naukowcom posiadającym stopień doktora na rzecz doktorantów,

którzy otrzymali od nich niższą liczbę punktów. Należy podkreślić, że w przypadku doktorantów – będących na samym początku kariery naukowej – istnieje możliwość wielokrotnego ubiegania się o stypendium ministra, przez co ich szanse na otrzymanie tego stypendium mogą corocznie wzrastać (wskutek uzyskiwania nowych osiągnięć lub w związku z zebranymi doświadczeniami i wyeliminowaniem mankamentów wniosków o przyznanie stypendium złożonych w ich sprawie). Natomiast młodzi naukowcy mają jedynie 7 lat od uzyskania stopnia doktora na rozwój swojego dorobku i szansę na stypendium ministra;

- 8) proponuje się również aktualizację wzorów wniosków o przyznanie stypendium dla studenta i stypendium dla wybitnego młodego naukowca, związaną z omówionymi wyżej zmianami nowelizowanego rozporządzenia. We wzorach wniosków, określonych w załącznikach do nowelizowanego rozporządzenia, proponuje się m.in. dodanie numeru PESEL studenta albo młodego naukowca, co ułatwi i przyspieszy weryfikację formalną wniosku, która jest niezbędna do rozpoczęcia procesu oceny merytorycznej, oraz numeru telefonu i adresu poczty elektronicznej, które ułatwią ewentualny kontakt z osobą ubiegającą się o stypendium, z zastrzeżeniem, że podanie danych kontaktowych nie będzie obligatoryjne.

Ponadto w załączniku nr 2 do nowelizowanego rozporządzenia proponuje się usunięcie rubryki dotyczącej wskazania wnioskowanego okresu przyznawania stypendium w przypadku młodych naukowców. Zmiana ta wiąże się z przyjętym założeniem dotyczącym przyznawania stypendium młodym naukowcom na maksymalny okres przewidziany w art. 360 ust. 5 ustawy.

Należy wskazać, że wypłata stypendium dla młodego naukowca jest dokonywana co miesiąc, po spełnieniu określonych warunków (m.in. posiadania statusu młodego naukowca), a zaprzestanie ich spełniania implikuje zaprzestanie wypłaty stypendium. Powyższe wyeliminuje również przypadki prowadzenia postępowań w sprawie zmiany decyzji o przyznaniu stypendium w przypadku młodych naukowców, w odniesieniu do których wnioskowano o przyznanie stypendium wyłącznie na okres do ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej lub na studiach doktoranckich.

W projektowanym rozporządzeniu przewidziano również przepis przejściowy, zgodnie z którym postępowania w sprawie przyznania stypendiów ministra dla studentów i wybitnych

młodych naukowców, wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie projektowanego rozporządzenia, będą prowadzone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Proponuje się, aby rozporządzenie weszło w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia. Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) w uzasadnionych przypadkach akty normatywne mogą wchodzić w życie w terminie krótszym niż czternaście dni, a jeżeli ważny interes państwa wymaga natychmiastowego wejścia w życie aktu normatywnego i zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie, dniem wejścia w życie może być dzień ogłoszenia tego aktu w dzienniku urzędowym. Projektowany termin wejścia w życie rozporządzenia nie stoi w sprzeczności z zasadami demokratycznego państwa prawnego. Wejście w życie rozporządzenia w tym terminie umożliwi zainteresowanym zapoznanie się z projektowanymi regulacjami i opracowanie wniosków o przyznanie stypendium zgodnie z nowym stanem prawnym.

Należy wskazać, że nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanego rozporządzenia środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

Projektowane rozporządzenie nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowane rozporządzenie nie podlega notyfikacji zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projektowane rozporządzenie nie dotyczy majątkowych praw i obowiązków przedsiębiorców lub praw i obowiązków przedsiębiorców wobec organów administracji publicznej.

Projektowane rozporządzenie nie wpływa na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projektowane rozporządzenie nie podlega ocenie w zakresie oceny skutków regulacji przez koordynatora OSR w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.).

Projektowane rozporządzenie nie jest sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.